

МИТО СВЕТОГ КИРИЛА АЛЕКСАНДРИЈСКОГ

Зоран Ђуровић*
Патристички инстинџуи
Августинијанум, Рим

Айспракџ: Сачуван је један списак миџа за цариградске дворјане, каџалоџ „убичајених поклона“, којима је Свети Кирило Александријски корумџирао виђене људе из цресџонице, да би џа они подржали у сиору са Несџоријем. Највероваџније се налазимо испред једне од највећих коруџија за коју испџорија зна. Само вредности злаџа поменуџоџ у списку је преко 15 милиона евра (оџириликe 450 кџ), док је вредности друџих материјалних ствари (завесе, шеџиси, казани, стџолице од слоноваче иџд.) најалости неџознаџа. Да се џриметиџи како ниједан деџаљ у овој коруџијској афери није занемарен, џако да су у њу укључене особе најближе (слуџе) онима који су одлучивали. Но, да ли је онодобни Кирилов modus operandi био за осуду како је џо данас?

Кључне речи: Св. Кирило Александријски, миџо, коруџија, злаџо, дарови, Несџорије, Теодосије II, Пулхерија, џвернер Хризерос.

1. Увод

На завршном предавању једног курса који је држао на Патристичком институту Августинијануму, око, како ме памћење служи, 2008. године, један од највећих данас живих патролога, Манлио Симонети (Manlio Simonetti), рекао је како ће у гроб понети један проблем: наиме, како је могуће да неко ко је бесконачно обдарен даром теологије, као што је у конкретном случају био Свети Кирило, епископ александријски, буде и лош човек, или у најмању руку да се понекад нечасно понаша? Текст који следи није одговор на професорову амбигву, него представља само један од каменчића у мозаику који се склапа у мом

* zoran5@interfree.it.

духу, али са намером да свака од тесера буде са максималном пажњом обрађена. Ово је прва. Видимо најпре документ¹ у коме се сведочи, без икакве могуће софистичке апологетске интерпретације, како Св. Кирило подмићује онодобну константинопољску „владу“, да би подржала његову, а не Несторијеву страну, а затим ћемо прећи и на коментарирање истог списка „дарова“.

*Breve directorum hinc
his qui illic sunt, a domino
meo sanctissimo fratre
vestro Cyrillo*

Paulo præposito nacotapites
maiores quattuor, nacotapites
mediocres duo, accubitalia quat-

*Крашак списак сивари ошпре-
мљених одавде онима који су ша-
мо, које је послао мој јосидар,
ваш најсвештији браћу Кирило*

За Павла гувернатора: четири
већа вунена тепиха,² два средња
вунена тепиха, четири јастука

¹ Манускрипт нашег текста потиче из Монте Касина, а по први пут је објављен не код Мансија, нити га имамо у PG, него у *Bibliotheca Casinensis seu Codicum Manuscriptorum*, Ed. ex. Typogr. Cassinensi, 1873, t. I, p. 46, што је са безначајним модификацијама прештампao E. Schwartz, *Acta conciliorum oecumenicorum*, I, IV, 3, 294, pp. 224–225. Текст који ја преносим је Шварцов са неколико измена које омогућавају српском читаоцу лакше читање (V уместо U, мала слова за бројеве су промењена у велика због евидентирања, али сам задржао III уместо IV), мада нигде нема суштинске разлике или различитог читања.

Постоји и један енглески превод овог писма и заведен је као *Letter 96*, и налази се у St. Cyril of Alexandria, *Letters 51–110*, The Fathers of the Church, Vol. 77, tr. John I. McEnerney, pp. 151–153. Исто ће пренети на свом блогу и Роџер Перс (<http://www.roger-pearse.com/weblog/2010/08/20/cyril-of-alexandria-buys-the-government/>).

На ову тему су писали: P. Batiffol, „Les présents de Saint Cyrille à la cour de Constantinople“, у *Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétienne*, 1 (1911), 247–264 (= *Etudes de Liturgie et d'Archéologie Chrétienne*, Paris 1919); Adhémar d'Alès, „Le concile d'Ephèse“, у *Gregorianum* 12 (1931), 201–266.

У Европи, највише су се овим проблемом бавили шпански научници: R. Teja, *La „tragedia“ de Éfeso (431): Herejía y poder en la Antigüedad Tardía*, Santander 1995, pp. 151–163; Id., „El oro de Cirilo de Alejandría: compra de voluntades y sobornos en el Concilio Ecueménico de Éfeso I (431)“, у G. Bravo, R. González Salinero, *La corrupción en el Mundo Romano*, Madrid 2008, pp. 327–335; José María Blázquez Martínez, „La violencia religiosa en la *Historia Eclesiástica* de Teodoreto de Cirro. Violencia contra los paganos. Violencia de unos cristianos contra otros“, у *Gerión*, 28, núm. 1 (2010), 331–390, ivi. 364–365. Брутални осврт на ову тему: Karlheinz Deschner, *Kriminalgeschichte des Christentums*, Rowohit Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg 1986.

² *Nacotapites*, *tapete* сигурно је тепих од вуне. Грч. τάπηξ, тканина исткана са фигуром у различитим бојама, за облагање зидова, подова, столова, кауча и слично, тепих, таписерија, завеса, уопште застирач etc. Не знамо шта би значило префикс *naso* који у лат. по себи не значи ништа. Могуће да означава врсту вуне или пак намену у просторији.

tuor, mensalia quattuor, bila tapeta maiora sex, bila modiocria sex, scamnalia sex, in ostiis duodecim, cortinæ maiores duæ, cathedræ eburneæ quattuor, scamna eburnea duo, persoina quattuor, tabulæ maiores duæ, struthiones duo; et ut in causa nos adiuvet circa illa quæ ei scripta sunt, auri libras quinquaginta. et domestico eius naco tapitum unum, tapetes duo, bila quattuor, scamnalia duo, auri solidos centum.

за трпезу,³ четири столњака, шест већих завеса,⁴ шест средњих завеса, шест хоклица,⁵ дванаест покривала за врата,⁶ два већа казана за грејање воде,⁷ четири столице од слоноваче, две хоклице од слоноваче,⁸ четири персијска тепиха,⁹ два већа стола,¹⁰ два ноја;¹¹ а да би нам помогао у спору око ствари о којима му је писано, педесет либри злата. И његовом домару један вунени тепих, два ћилима,¹² четири завесе, две хоклице и сто златника.

³ *Accubitalia* од *accubitus*, место, седиште за столом. По свој прилици означава јастук на који се неко ослањао док је био испружен, у овом случају, за трпезом (*accubo*).

⁴ *Bila, bila tapeta*, завеса или вело.

⁵ *Scamnalia* и *scamna* су хоклице, шамлице, табурети. *Scamnum*, корен је *skap-*; грч. σκῆπτω, подржати, дати ослонац; отуда клупа, столица. Вероватно је издуженог облика, јер у агрикултури означава ширину неког поља или парче земље које се простире између два канала, шанца.

⁶ *In ostiis* од *os, ostium*, уста, улаз, врата. *In ostiis* означава засторе за покривање улаза, врата.

⁷ *Cortinae* од *cortina*, казан, котао у коме се првенствено грејала вода или се кувало.

⁸ Cf. n. 5.

⁹ *Persoina* или *persoyna*, како је у монтекасинском рукопису. Овде смо у потпуном мраку. Изгледа да реч алудира на неки персијски производ, а ако је тако, ја сам одабрао тепих јер и дан-данас персијски теписи су најцењенији на свету, а сигурно је да су још тада имали огромну вредност. Но, понављам, овде смо на чисто хипотетичком плану, а сви моји покушаји да у другим латинским текстовима пронађем ову реч остали су без успеха.

¹⁰ *Tabulæ* од *tabula*, табла, плоча стола, слика, etc. Највероватније се односи на таблу за трпезу, јер и многи други предмети који се наводе у списку су везани за обед. Кирило је играо на стомак, а не на дух.

¹¹ *Struthiones* pl. од *struthio* или *strutio*, ној. Ја сам превео буквално са *нојеви*, мада би реч могла да указује на богато украшена нојева јаја или производе направљени од коже или перја од ноја. Такође сам се одлучио да оставим реч ној која првенствено означава животињу, зато што је могуће да је Кирило својим адресатима желео да поклони једну егзотичну животињу којом би се могли хвалити, што је тада, а и сада, било и остало као обичај. Викам (Lionel R. Wickham (ed. and trans.), *Cyril of Alexandria: Select Letters*, Oxford, Clarendon Press, 1983, lett. 66, note 8; исто преноси McEnerney, *Letters*, p. 153) сугерише да би нојеви могли бити део намештаја или покривачи. У том случају би могли бити само предмети за себе јер нису упарени ни са чим другим са списка.

¹² Cf. n. 2 et 4. Овде преводим са *ћилим* због извесног разликовања са *bila tapeta* и *nacotapites*.

Marcellæ cubiculariæ <secundum quod> directum est ei, et ut Augustam rogando persuadat, auri libras quinquaginta.

Droseriæ cubiculariæ secundum ea quæ; Marcellæ directa sunt, et ut eam adiuvet sicut ei scriptum est, auri libras quinquaginta.

Præposito Chryseroti, ut nos impugnare desinat, coacti sumus duplicia destinare: nactapita maiora sex, nactapita mediocria quattuor, tapeta maiora quattuor, accubitalia octo, mensalia sex, bila grandia tapetes sex, bila mediocria sex, scamnalia sex, in cathedris XII, cortinas maiores quattuor, cathedras eburneas quattuor, scamna eburnea quattuor, persoina sex, tabulas maiores quattuor, struthiones sex; et si secundum ea quæ illi scripta sunt a magnificentissimo Aristolao, fecerit et adiverit nos, domno Claudiano mediatore interveniente auri libras CC. et Solomoni domestico eius nactapita maiora duo, accubitalia quattuor, mensalia quattuor, bila tapeta quattuor, scamnalia quattuor, in cathedris sex, cortinas sex, cathedræ eburnæ II, struthiones II, et ut sicut scriptum est domno Claudiano, sic persuadat præpositum agere, auri libras L.

За Марцелу, собарицу, исто што је био послато за њега, да би убедила Августу¹³ питавши је, педесет либри злата.

Дрозерији, собарици, исто што је послато Марцели, да би јој помогла како јој је написано, педесет либри злата.

Гувернеру Хризеросу, да би престао да нам се супротставља, били смо присиљени да пошаљемо двоструко: шест већих вунених тепиха, четири средња вунена тепиха, четири већа ћилима, осам јастука за трпезу, шест столњака, шест великих завеса, шест средњих завеса, шест хоклица, дванаест јастучића за столице, четири већа казана за грејање воде, четири столице од слоноваче, четири хоклице од слоноваче, шест персијских тепиха, четири већа стола, шест нојева; и ако он буде поступио у складу са оним што му је написао највеличанственији Аристолај, где је господин Клаудијан интервенисао као посредник, и помогне нас, двеста либри злата. И Соломону, његовом домару, два већа вунена тепиха, четири јастука за трпезу, четири столњака, четири завесе, четири хоклице, шест јастучића за столице, шест казана за грејање воде, две столице од слоноваче, два ноја, и баш као што је писано господину Клаудијану, да он приступи убеђивању за наш став, педесет либри злата.

¹³ Пулхерију, старију сестру Теодосија II, која је добила титулу Августе 414. г. (*de facto regent*).

Dominæ Helenianianæ quæ est præfecti prætoriorum, secundum similitudinem omnium quæ Chryseroti directa sunt, sic et ipsi, et ut persuasus ab ea præfectus adiuvet nos, auri libras C. et eius assessori Florentio, sicut Solomoni transmissa, eadem aequè in omnibus et isti et auri libras quinquaginta.

Et aliis vero cubiculariis eulogiæ consuetudinariæ supplices destinatæ sunt.

Romano cubiculario tapes maiores IIII, accubitalia IIII, bila IIII, scamnalia IIII, in cathedris VI, cortinæ II, cathedræ eburnæ duo, et ut nos adiuvet in causa, auri libras XXX.

Domnino cubiculario naco-tapites maiores IIII, tapetes maiores IIII, bila tapites mediocres IIII, mensalia IIII, bila mediocria IIII, scamnalia sex, in cathedris VI, cortinæ maiores II, cathedra eburnæ II, scamna eburnea II, struthiones IIII, et ut nos adiuvet secundum ea quæ scripta sunt domno Claudiano, auri libras quinquaginta.

Scholasticio cubiculario secundum similitudinem cunctorum quæ Chryseroti directa sunt, et auri libras C. et Theodoro domestico eius secundum promissa domni Claudiani, si persuaserit Scholasticio ut ab amicitiiis adversariorum desistat, auri libras L. direximus vero ei et eulogias quæ illum per-

Госпи Хеленијани, која је супруга префекта преторијанске гарде, по свему исто што је отпремљено Хризеросу, тако и њој, да би префект, по њеном наговору, помогао нас, сто либри злата. И њеном саветнику, Флоренцију, како је послато Соломону, тако у свему подједнако и њему, и педесет либри злата.

И другим слугама одређени су по обичају захвални дарови.

Роману, домару: четири већа ћилима, четири јастука за трпезу, четири завесе, четири хоклице, шест јастучића за столице, два казана за грејање воде, две столице од слоноваче, да би нас помогао у нашем спору, тридесет либри злата.

Домнину, домару: четири већа вунена тепиха, четири већа ћилима, четири средње завесе, четири столњака, четири средња застора, шест хоклица, шест јастучића за столице, два казана за грејање воде, две столице од слоноваче, две хоклице од слоноваче, четири ноја, тако да би нам он помогао у складу са оним што је писано господину Клаудијану, педесет либри злата.

Схоластику, домару, исто у свему што је отпремљено Хризеросу, и сто либри злата. А Теодору, његовом домару, према ономе што је обећао господин Клаудијан, ако убеди Схоластика да прекине пријатељство са нашим непријатељима, педесет либри злата. Такође смо одредили дарове њему који треба да га убеди да размишља

suadere debeant ut cogitet pro nobis, nactopita II, accubitalia II, mensalia IIII, tapetes IIII, scamna IIII, in cathedris sex, cortinas II, struthiones II.

Magnificentissimo Artabæ secundum similitudinem omnium quæ directa sunt Scholastico, et in speciebus et ut nos adiuvet sicut ei scriptum est, auri libras C.

Magistro secundum similitudinem directorum Artabæ in eisdem speciebus et auri libras C. et domestico eius adæque in omnibus quæ Ruphino transmissa sunt.

Et, quæstori secundum ea quæ magistro sunt destinata, et auri libras C. et domestico eius Ablabio adæque circa Eustathium in universis.

Scriptum vero est a fratre vestro reverentissimis clericis ut si quid fuerit actum studio sanctitatis domini mei et voluntate vel consilio domni Philippi et domni Claudiani et id quod opus est, impetrari contigerit, destinentur hæc omnia.

у нашу корист: два вунена тепиха, два јастука за трпезу, четири столњака, четири ћилима, четири хоклице, шест јастучића за столице, два казана за грејање воде, два ноја.

Највеличанственијем Артабију исто у свим стварима, количински и по врсти, које су отпремљене Схоластику, да би нам помогао као што му је написано: сто либри злата.

Магистру, исто по врстама које су отпремљене Артабију, и сто либри злата. И његовом домару једнако по свему што је и Руфину достављено.

И квестору, исто као и оне ствари које су намењене магистру, и сто либри злата. И његовом домару Аблабију једнако у свим стварима као и Евстатију.

Писмо је написано од вашег брата најпречаснијим клирицима, да би све ове ствари биле послате, и ако би нешто било урађено ван воље мог светог господина, а треба да се оствари, то ће бити учињено добром вољом и заузимањем господина Филипа и господина Клаудијана.

2. Коментар

2.1. *Личности*

Импресиван је број особа које је Кирило успео да придобије на своју страну: Paulus, Praepositus Sacri Cubiculi; Marcela; Augusta; Droseria; Chryseros, Praepositus Sacri Cubiculi; Aristolaus, Tribunus et Notarius; Claudianus; Solomon; Chryseros, Praepositus; Heleniana, жена једног Praefectus Praetorio Orientis; Florentius, Assesor; Romanus; Dominus;

Scholasticus, Comes et Castrensis Sacri Palatii; Theodorus; Artabas, Cubicularius? Rufinus; Ablabius, Domesticus једног Quaestor Sacri Palatii.

Дакле, Кирило је са свих стратешких тачака покрио константинопољски двор, односно његове политичко-војно-полицијске механизме власти.¹⁴ Примећују се две ствари: а) не корумпира се свештенство и б) не утиче се директно на императора, Теодосија II (408–450). Оба детаља су пак логична. Свештенство је сигурно било одано или барем потчињено антиохијском патријарху Несторију (428–431), тако да је Кирило сигурно снио да, као његов стриц Теофило, „почисти“ целу гарнитуру и да доведе одане Александрији и Риму. Према томе, Кирило је рачунао на *brachium saeculare*, којом се могла променити црквена власт. Познато је, наима, *lipiis et tonsoribus* да су императори могли без неких проблема мењати саме престоње патријархе. Што се тиче друге тачке, такође је опште место да је Теодосије био млаког карактера и да је препуштао дворјанима да воде политику, а нарочито његовој тек две године старијој сестри, Пулхерији, која је као петнаестогодишњакиња почела да води рачуна о њему, његовој културној инструкцији и дворском протоколу. Пулхерија је била жена челичног карактера,¹⁵ и Кирило није ишао директно на њу, него је вршио утицај заобилазним путем, преко њене особе од поверења, домарке (собарице, слушкиње) Марцеле (Маркеле). Уопште, види се да је Свети Кирило продирао тамо где је било најосетљивије: подмићивао је особе које су биле најближе онима који су имали моћ одлучивања. Византинци нису имали много поверења у најближе рођаке него у оне који су им свагда стајали уз бок, верне слуге, јер, док су браћа, родитељи и деца често могли претендовати на позиције владара, слуге/робови никада не би могли доћи на ту позицију, а ризиковање живота у некој уроти није се могло платити никаквим новцем. Кирилов таленат и интуиција виде се и из чињенице да је Теодосије II касније узео у заштиту Несторија сазвавши сабор у Ефесу 431. г., где је покушао да разбије коалицију Рим–Александрија. Но, како знамо, ствари су се другачије одвиле.

Кирило не поткупљује само својој страни блиске или неодлучне, него и своје противнике – за које се сигурно претходно распитао да ли су рањиви на дарове. Такав тврд орах имамо у лицу гувернера Хризероса, па је Кирило, вели, био присиљен (*coacti sumus*) да му пошаље двоструко више дарова, како би овај престао да му се супротставља. Ако се

¹⁴ Више о овоме у Е. Caspar, *Geschichte des Papsttums von den Anfängen bis Höhe der Weltherrschaft*, Tübingen 1930–1933, Bd. I, p. 412.

¹⁵ Поред извора о Теодосију и Пулхерији, које имамо у делима Олимпиодора, Фотија, Филострогија, Сократа, Созомена, видети одавно класично дело: J. V. Burg, *History of the Later Roman Empire*, Macmillan & Co., Ltd., 1923.

погледа попис ствари послатих Павлу гувернатору видимо да по броју и врсти немамо дупло, али се можда свеукупна вредност ствари приближава двоструком износу. Кирило се негде и правда зашто двоструко више иде Хризеросу, и тако предупређује опасност да изгуби Павла ако би до овога дошао глас колико је платио Хризеросу. Павле, који је пријатељ и ревнитељ за православље, треба да разуме како је Кирило био *иприсилџен*, а не да је радо дао више новца. Уз то, Кирило није ни сасвим сигуран како ће се ствари одвити, тако да одређује да се Хризеросу дају двеста либри злата тек по свршеном послу. И тврдо Хризеросово срце морало је омекшати са четири пута већом сумом злата у односу на Павлову. Кирило, једноставно речено, ништа није хтео да препусти случају. Знао је да, хипотетички говорећи, Христородица или Богородица за Хризероса не могу имати разлике на појмовном пољу, али ако се на Богородица стави двеста либри злата, а на Христородица ништа, тешко да би се ико одлучио да гласа за другу опцију.

2.2. Вредности дарова

Одређени аутори су већ покушали да квантификују Кирилове дарове,¹⁶ а озбиљна студија техничке природе на ову тему ускоро треба да се појави.¹⁷ Ми тешко можемо да говоримо о цени наведених артикала иако нам је њихов број импресиван. Наиме, имамо: 16 *struthiones*, 10 *persoia*, 6 *tabulae maiores*, 22 *mensalia*, 12 *in osteis*, 30 *in cathedris*, 14 *cathedrae eburneae*, 4 *scamna*, 8 *scamna eburnea*, 28 *scamnalialia*, 24 *tape-ta*, 25 *nacotapites*, 24 *bila*, 18 *cortinae*, 14 *bilatapeta*, 22 *acubatilia*. Неко вреднији од мене ће можда моћи проценити оквирну вредност ових првокласних предмета. Мени пак попис ових ствари, на страну сасвим извесна огромна њихова вредност, вели и нешто друго. Кирило се није ослањао на „своје“ само у црквеним стварима, него и у пословним. Овде су сигурно две-три фамилије морале бити привилеговане, тако да су оне биле ауторизоване да за високи слој раде, али су зато сигурно и биле благодарне самом Кирилу који им је то омогућавао. Дакле, све

¹⁶ Teja, *La „tragedia“ de Éfeso (431)*; J. M. B. Martínez, „La violencia religiosa en la *Historia Eclesiástica* de Teodoro de Cirro. Violencia contra los paganos. Violencia de unos cristianos contra otros“, p. 364.

¹⁷ Наиме, професор Salvatore Cosentino (Università di Bologna), имао је релацију на научном скупу: *Oro sacro: aspetti religiosi ed economici da Atene a Bisanzio*, a cura di Isabella Baldini e Anna Lina Morelli, Bologna, Scuola Superiore di Studi Umanistici, 9–10 ottobre 2012, под називом: „Ricchezza, lobbismo e religione nell'età di Teodosio II: i doni di Cirillo di Alessandria“, али акта са овог скупа, како ми је рекао сам проф. Козентино, треба да се појаве овог лета (2013). По објављивању овог текста моћи ћу прецизније изнети податке о стварној вредности дарова.

је код Кирила било под контролом и „умрежено“. Нису узалуд Стари александријским папама дали назив (*iorgi*) *фараони*.¹⁸

По рачуну који даје већ поменути Теја, испада да је Кирило из александријске касе дао 1380 либри злата. Римска либра тежила је 327,168 g. или 328,9 g.,¹⁹ док је византијска (лат. *libra*, грч. λίτρα), коју је увео Константин Велики, била нешто лакша: 324 g. да би временом опала на 319 g.²⁰ Дакле, ако помножимо апроксимативних 328 грама по римској либри са 1380, добијамо 452,640 kg.; ако, опет, апроксимативно узмемо византијску либру од 320 грама, добијамо 441,600 kg. Када се то претвори у новац по данашњој тржишној вредности злата, добијамо у првом случају 15.711.134,4 евра, а у другом 15.327.936 евра. Дакле, само у злату овде се налази преко 15 милиона данашњих евра. Томе треба додати и вредност материјалних ствари, која нам је, нажалост, непозната. Такође треба узети у обзир, да су ма 15–20 милиона евра, иако и данас велика, за оно време је морала бити вишеструко већа. Налазимо се пред вероватно једном од највећих корупција за коју историја зна.

3. Закључна разматрања

Избегао сам у овом тексту да се бавим и другим „мрачним“ или проблематичним епизодама везаним за нашег светитеља (линч Ипатије, однос са папом Целестином, прогон пагана и Јевреја из Александрије, завера против Златоустог, итд.). Наравно, комплетан портрет не може изаћи из ових скромних редова. Циљ ми је био, како сам рекао на почетку, да приложим само једну тесеру.

Овде се суочавамо са корупцијом која је и данас од већег дела држава законом кажњива. Но, у старом свету ствари нису биле тако регулисане. Опште је познато да неко у древном Риму ко је био оптужен, ако није имао новца да плати судије, бивао је и осуђен, да адвокат није морао познавати право, да је римска империја познавала цивилна права а не и људска, да затвори нису били државни него приватни, и да

¹⁸ Cf. Norman Russell, *Cyril of Alexandria, The Early Church Fathers*, New York, Routledge, 2002, p. 6. Расел говори о Теофилу као о *επιπαιῖσκῳ φαραῶνῳ*, док су несторијанци о Кирилу говорили као о *чудовишῑју, рођеном и одгајаном ради унишῑења Цркве*.

¹⁹ Ronald E. Zupko, *British weights & measures: a history from antiquity to the seventeenth century*, University of Wisconsin Press, 1977, p. 7; F. G. Skinner, *Weights and measures: their ancient origins and their development in Great Britain up to A. D. 1855*. H. M. S. O. 1967, p. 65.

²⁰ Erich Schilbach, „Litra“, у А. P. Kazhdan, *Oxford Dictionary of Byzantium*, Oxford University Press, 1991, p. 1238.

је неко могао бити посећен ако плати власника затвора, итд. Мноштво ствари које ми данас баштинимо на етичком и правном плану, нису биле такве у антици. Корупција је била уобичајена ствар. То видимо и из нашег списка, где се говори: *pep je ga se gâ, uobičajeni поклони (eulogiae consuetudinariae)*. Ти поклони, благослови, треба да убеди малодушне (*eulogias quæ illum persuadere debeant ut cogitet pro nobis*). Корупција је, дакле, била уобичајена ствар у Константинопољу током V века. Да ли то пак ослобађа нашег светитеља кривице?

Римски обичај му може дати за право.²¹ Да ли су пак и црквени обичај и Писмо у складу са оваквим поступком? Изгледа да нису, иако су се у пракси ствари одвијале по римском обичајном праву, које је и данас живо. Експлицитно Писмо (Изл. 23, 8) забрањује корупцију: „Не примај мита, јер мито заслепљује и оне који најјасније гледају и упропашћује побуде праведника“. Слично налазимо и у Пнз. 16, 19: „Не искривљуј правде; не буди пристрасан; не примај мита, јер мито заслепљује очи мудрих, а угрожава ствар праведних“.

Очигледно је да је Св. Кирило ван римског позитивног права, као и ван писамског закона. Интересантно је да зборник канонског права нема један јасан закон против корупције. Има против симоније: Ар. 29; IV, 2; VI, 22, 23; VII, 4, 5, 19; VIII, 12. Симонија, стриктно гледано, односи се на куповину благодати, односно свештеничког положаја. У основи те идеје лежи да се Божији дар не може купити. Божији дар је не само свештена позиција, него и мноштво других дарова (исцељење, учитељство, тешење, милосрђе итд.). Догматска позиција се такође не може купити, односно не би се требала купити. Где је ту Дух Свети, ако бисмо се питали у духу древних хришћана, ако се ствари завршавају митом? Све је то *Menschliches, Allzumenschliches*.

Не претендујем, понављам, да дам на основу само овог једног документа суд о Св. Кирилу, али желим да поновим мисао папе Бенедикта XVI (тада само кардинал), који је у једном ТВ интервјуу, крајем деведесетих година, одговарао на проблем светих инквизитора (најчувенији пример је Роберто Белармино), где је изнео теорију о „црним рупама“. Ови посланици, према њему, иако сасвим предани Богу, једноставно нису примећивали у тој посвећености да су и ван колосека који води Богу. У њима су биле, како бисмо ми рекли, црне рупе. Свог претечу су,

²¹ Обичајно право није било ни у Риму у складу са званичним правом израженим у *Leges duodecim tabularum*. Наиме, *tabula IX, [3]* вели: „*Duram esse legem putas, quae iudicem arbitrumve iure datum, qui ob rem [iu]dic[andam] pecuniam accepisse convictus est, capite poenitur?* (Gellius 20, 1, 7)“. У преводу: „Да ли ти налазиш да је суров закон, онај који одређује да судија или арбитар који је додељен од стране претора, пронађен кривим да је примио новац за случај у коме суди, буде кажњен смртном казном?“.

додао бих са своје стране, имали у Св. Кирилу, који је и поставио основ за, после по злу чувено, језуитско правило, да *циљ ојравдава средство*.

Библиографија:

Извори:

Bibliotheca Casinensis seu Codicum Manuscriptorum (1873), cura et studio monachorum Ordinis S. Benedicti Abbatiae Montis Casini, Montis Casini: Ex Typographia Casinensi, t. I, p. 46.

Leges duodecim tabularum, у Bruns, G., et Gradenwitz, O. (ed.) (1909), *Fontes iuris Romani antiqui*, I, Tübingen.

Schwartz, E. (1929), *Acta conciliorum oecumenicorum*, Berolini: W. de Gruyter, Tomus primus, IV, 3, 294, pp. 224–225.

Преводи:

Cyril of Alexandria: Select Letters (1983), Ed. and trans. L. R. Wickham, Oxford, Clarendon Press.

Cyril of Alexandria (2002), Ed. and trans. N. Russell, The Early Church Fathers, London / New York.

St. Cyril of Alexandria: Letters 51–110 (1987), Tr. J. I. McEnerney, The Fathers of the Church 77, Washington, D. C.

Литература:

Batiffol, P. (1911), „Les présents de Saint Cyrille à la cour de Constantinople“, *Bulletin d'ancienne littérature et d'archéologie chrétienne*, 1, 247–264 (= *Etudes de Liturgie et d'Archéologie Chrétienne*, Paris 1919).

Bury, J. B. (1923), *History of the Later Roman Empire*, London, New York, Macmillan & Co.

Caspar, E. (1930), *Geschichte des Papsttums von den Anfängen bis Höhe der Weltherrschaft*, Bd. I, Tübingen.

Cosentino, S., „Ricchezza, lobbismo e religione nell'età di Teodosio II: i doni di Cirillo di Alessandria“, у *Oro sacro: aspetti religiosi ed economici da Atene a Bisanzio*, a cura di I. Baldini e A. L. Morelli, Bologna, Scuola Superiore di Studi Umanistici, 9–10 ottobre 2012 (in stampa, 2013).

D' Alès, A. (1931), „Le concile d'Ephese“, *Gregorianum* 12, 201–266.

Deschner, K. (1986), *Kriminalgeschichte des Christentums*, Rowohit Verlag GmbH, Reinbek bei Hamburg.

Martínez, J. M. B. (2010), „La violencia religiosa en la *Historia Eclesiástica* de Teodoreto de Cirro. Violencia contra los paganos. Violencia de unos cristianos contra otros“, *Gerión*, 28/1, 331–390.

Schilbach, E. (1991), „Litra“, y Kazhdan, A. P. (1991), *Oxford Dictionary of Byzantium*, Oxford University Press.

Skinner, F. G. (1967), *Weights and Measures: Their Ancient Origins and Their Development in Great Britain up to A. D. 1855*. H. M. S. O.

Teja, R. (1995), *La „tragedia“ de Éfeso (431): Herejía y poder en la Antigüedad Tardía*, Santander.

Teja, R. (2008), „El oro de Cirilo de Alejandría: compra de voluntades y sobornos en el Concilio Ecuménico de Éfeso I (431)“, y Bravo, G., González Salinero, R. (2008), *La corrupción en el Mundo Romano*, Madrid, 327–335.

Zupko, R. E. (1977), *British Weights & Measures: A History from Antiquity to the Seventeenth Century*, University of Wisconsin Press.

Примљено: 7. 6. 2013.

Одобрено: 5. 7. 2013.

BRIBE OF ST. CYRIL OF ALEXANDRIA

Zoran Đurović

Institutum Patristicum Augustinianum, Rome

Summary: We are in posses of a list of bribes of courtiers in Constantinople, a catalogue of „customary gifts“ with which St. Cyril of Alexandria has corrupted illustrious men of Constantinople. It is possible that the court was so corrupt that no-one could be heard unless „presents“ were given. All the same, it's not nice reading. Bribes to one official, to act as mediator with another official, all of it simply to do whatever business a major dignitary of the empire thought right to do. We are probably in fronte of one of the biggest corruptions that is known in the history. Only in gold, we have over 15 million Euros (about 450 kg.), but the value of material things is, unfortunately, unknown. Not a detail in this corruption scandal is neglected, and that involved the persons closest (servants) to those who made decisions. But was the Cyril's *modus operandi* at that time condemned as it is today?

Key words: St. Cyril of Alexandria, bribery, corruption, gold, customary gifts, Nestorius, Theodosius II, Pulcheria, Prefect Chryseros.